

УДК 631.15.017.3

Федик О. В.

РОЛЬ СИСТЕМИ ПОСЛУГ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТИХ ПІДСОБНИХ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ

Встановлено основні причини, спонукаючи власників особистих підсобних господарств користуватися послугами обслуговуючих підприємств, уточнено класифікацію та досліджено вплив на забезпечення діяльності особистих підсобних господарств системи сервісних, постачальницько-збутових, фінансово-кредитних, інформаційно-консультативних та соціально-побутових послуг.

Ключові слова: особисті підсобні господарства, послуги, класифікація послуг, система послуг.

Fedyk O.

ROLE OF SERVICES IN SUPPORT OF POPULATION INDIVIDUAL FARMS

The basic reason inducing owners of private farms use services catering to businesses clarified classification and influence to support the activities of private households of service, supply and marketing, finance and credit, information and advisory and welfare services.

Keywords: private land owners, services, service classification, system services.

Вступ. Важливою складовою національної економіки України є агропромисловий комплекс, головним завданням якого є забезпечення продовольчої безпеки держави, під якою в широкому сенсі розуміють доступність продовольства для основної частини населення держави. Разом з тим, кризові явища в економіці держави останніми роками поряд з інколи недолугим реформуванням сільського господарства привели до зменшення обсягів виробництва у всіх галузях АПК, скорочення чисельності робочих місць і збільшення безробіття серед сільського населення. Поповнення продовольчих ресурсів за рахунок імпорту ще більше загострює вказані проблеми, дестабілізуючи розвиток АПК. У цих умовах все більше уваги надається розвитку особистих підсобних господарств громадян, які, з одного боку, займають все більшу частку у забезпеченні населення сільськогосподарською продукцією та виступають додатковим джерелом поповнення бюджету сільських мешканців, а з другого - стають важливим джере-

лом поповнення товарних ресурсів держави. Виконання цієї функції значною мірою пов'язано з підвищенням товарності продукції особистих підсобних господарств населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в дослідження розвитку особистих підсобних господарств зробили такі вітчизняні вчені економісти-аграрники, як П. Т. Саблук, В. К. Горкавий, П. М. Макаренко, О. М. Онищенко, Л. О. Шепотько, В. В. Юрчишин. Однак в їх працях питання впливу системи послуг на товарність ОПГ розглядаються, на нашу думку, недостатньо глибоко. Більш детально проблеми розвитку інфраструктури АПК розглядаються у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як М. А. Белов, В. Ф. Стукач, Л. Г. Чернюк, М. Й. Хорунжий, М. Н. Якубенко та ін. Проте питання впливу системи послуг на товарність особистих підсобних господарств залишаються недостатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою статті є уточнення класифікації послуг, які забезпечують діяльність особистих підсобних господарств, та вивчення їх впливу на підвищення товарності продукції особистих підсобних господарств.

Виклад основного матеріалу. За метою ведення (місією) особисті підсобні господарства можуть бути умовно поділені на споживчі, споживчо-товарні та товарні.

Метою діяльності споживчих ОПГ є виробництво сільськогосподарської продукції для задоволення власних потреб і потреб членів своєї сім'ї у продуктах харчування, що значно економить грошові доходи на їх придбання. Частина продукції може направлятися для забезпечення продуктами харчування своїх дітей та близьких родичів, що проживають у містах і не мають своїх дачних ділянок. Вони, ж у свою чергу, надають посильну допомогу у веденні господарства, наприклад, у формі трудової допомоги у "пікові" періоди проведення робіт. Обсяги виробництва продукції у цих господарствах обмежуються власними потребами та ресурсами, оскільки немає сенсу виробляти надлишки продукції. Якщо ж надлишки і реалізуються на ринку, то їх частка мізерна.

За формою організації виробництва господарства цього типу, на нашу думку, можна віднести до автономних (незалежних) від впливу інших суб'єктів господарювання на селі, оскільки в процесі виробництва залучаються тільки власні робоча сила та інші ресурси.

Товарно-споживчі ОПГ передбачають, поряд із задоволенням власних потреб, реалізацію частини виробленої продукції на ринку, що дозволяє не тільки економити кошти на їх придбання, а й виступає додатковим джерелом поповнення грошових доходів сільського населення.

Товарні ж ОПГ мають на меті реалізацію виробленої продукції, яка, інколи, виступає єдиним джерелом надходження грошових доходів власників господарств. Для реалізації продукції господарство вступає у товарно-грошові відносини з іншими учасниками ринку, тобто в цьому випадку виробництво носить крім натурального, ще й товарний характер. Такі господарства, зазвичай, ведуться тими сільськими сім'ями, члени яких залишилися без роботи і не мають стабільного і достатнього грошового доходу. Продукція саме цих ОПГ виробляється для задоволення потреб ринку, формування товарних ресурсів держави.

Товарно-споживчі та товарні ОПГ господарства поряд з особистою працею сільської родини (як правило, в порядку вторинної зайнятості) через зростання обсягів виробництва та інші причини (відсутність власної техніки, необхідність придбання насіння, молодняку тощо) вимушені в процесі виробництва і реалізації продукції користуватися послугами суб'єктів, які надають відповідні послуги.

Існує значна кількість трактувань поняття "послуги". Разом з тим, як правильно зазначає О. Б. Моргулець [1, с. 17], всі вони зводяться до двох підходів, які взаємно доповнюють одне одного:

"послуга" як дія, що приносить користь, допомогу іншому, тобто "...трудова доцільна діяльність,

результати якої відображаються у корисному ефекті, особливій споживчій вартості" [2].

"послуга" як продукт (результат) діяльності сервісного підприємства, тобто "...діяльність підприємств (організацій) і окремих осіб, спрямована на задоволення певних потреб індивідів, колективів і суспільства" [3].

Особливістю послуг є те, що процес їх виробництва збігається з реалізацією і споживанням, що унеможливує накопичення, трансформування та зберігання послуг. Окрім того, послуги - це блага, що надаються не у вигляді речей, а у формі діяльності і саме надання послуг створює бажаний результат. У такому трактуванні значення поняття "послуга" близько поняттю "обслуговування".

Враховуючи значну різноманітність послуг, які забезпечують діяльність особистих підсобних господарств, виникає необхідність їх класифікації за різними ознаками. Така необхідність диктується, як правильно зазначає О. Б. Моргулець, "...потребою як поглиблення теоретичних знань, так і самою господарською практикою" [1, с. 17]. Зокрема, з практичної точки зору, наявність детальної кваліфікації послуг дозволяє вирішити такі важливі завдання як детальне вивчення внутрішньогрупової структури попиту на послуги, прогнозування розвитку обсягу попиту на перспективу, стимулювання розвитку виробництва певних видів послуг з урахуванням зміни соціально-економічних умов, впровадження стандартизації та сертифікації послуг тощо.

Узагальнення даних наукових досліджень а також результатів проведеного анкетування дозволило запропонувати власну класифікацію послуг, забезпечуючи діяльність особистих підсобних господарств громадян (табл. 1).

Проведене у 2012 році анкетне опитування власників 150 особистих підсобних господарств у 6 районах Львівщини (що задовольняє вимогам неповторної вибірки) показало, що найбільшу потребу вони відчувають у постачальницько-збутових (51,1% опитаних), сервісних (23,9%), фінансово-кредитних (13,6%) послугах (рис. 1).

Саме через нерозвиненість системи збутових послуг значна частина сільськогосподарської продукції, особливо невеликих за розмірами та віддалених від крупних населених пунктів підсобних господарств населення, не знаходить своїх ринків збуту.

Така ситуація склалася через повну Ізольованість дрібних підприємців від організованого ринку і системи кооперації, а закупівельно-збутові кооперативи не знайшли ще належного розвитку. Як зазначає Спілка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів "... в Україні на сьогоднішній день склалася негативна традиція, коли споживач не отримує третю частину зібраного врожаю. Відбувається це, як правило, через неправильне транспортування, відсутність належних умов зберігання, проблем з упаковкою та доставкою продукції, з відсутністю спеціалізованих кооперативних сховищ, пристосованих для зберігання великої кількості продукції, проблеми з реалізацією" [4].

Висновки. Таким чином, підвищення ефективності розвитку господарств, залучення їх продукції до товарних ресурсів держави вимагає паралельного розвитку відповідної системи послуг, покликаних забезпечити ефективну організацію виробництва сільськогосподарської продукції у всіх

категоріях господарств, прозору та стабільну взаємодію всіх учасників ринку, вільне просування продукції від виробників до кінцевих споживачів.

Таблиця 1

Класифікація послуг, забезпечуючих діяльність особистих підсобних господарств громадян*

Групи послуг	Види послуг	Зміст послуг
Виробничі	Агротехнічні	- оранка, дискування, боронування земельних ділянок; - заготівля та перевезення сіна; - збір урожаю зернових, картоплі;
	Агрохімічні	- вивезення та внесення органічних і мінеральних добрив, - підживлення озимих та посів ярих зернових культур; - боротьба зі шкідниками й хворобами.
	Зооветеринарні	- надання зооветеринарної допомоги; - штучне запліднення корів та ведення племінної справи.
	Технічні	- ремонт сільськогосподарської техніки і інвентарю; - постачання запасними частинами.
	Транспортні	- організація перевезення вантажів; - вивезення сміття.
Постачальницько-збутові	Матеріально-технічне постачання	постачання: - сортового насіння; посадкового матеріалу та саджанців; - мінеральних добрив, отрутохімікатів та гербіцидів; - концентрованих кормів та біологічних домішок до кормів; - молодяку племінної худоби й птиці; - господарського інвентарю та іншого реманенту.
	Організація збуту	- передпродажна підготовка сільськогосподарської продукції; - первинна переробка сільськогосподарської продукції; - реалізація картоплі, овочів, фруктів; - збір та реалізація молока.
Фінансово-кредитні і страхові	Кредитування	- надання коротко-, середньо- і довгострокових кредитів; - надання кредитів з субсидією; - консультаційне обслуговування населення щодо отримання кредитів та субсидій.
	Страховання	страхування: - урожаю сільськогосподарських культур; - урожаю багаторічних насаджень; - сільськогосподарських тварин, птиці, кролів, хутрових звірів, бджолосімей, риби та інших водних живих ресурсів і тваринницької продукції.
	Лізинг	- рейтинг - короткостроковий лізинг (від 1 дня до 1 року, без права наступного придбання лізингоодержувачем об'єкта лізингу); - хайринг - надання об'єкта лізингу на строк понад 1 рік без права викупу лізингоодержувачем об'єкта лізингу.
Інформаційно-консультаційні	Інформаційні	- формування системи інформаційного забезпечення про сорти сільськогосподарських культур, породи тварин, технології виробництва, зберігання та переробку сільськогосподарської продукції; - підтримка інноваційного розвитку сільського господарства.
	Маркетингові	- проведення маркетингових досліджень, - допомога в розробленні маркетингової стратегії; - формування системи інформаційного забезпечення про ціни, попит і пропозиції на місцевих, регіональних, ринках продовольства і ресурсів; - консультування з питань комерційної діяльності та управління.
	Консультаційні	- надання консультацій з питань організації сільськогосподарського виробництва
Соціально-побутові	Торговельні	- організація продажу товарів сільського попиту; - приймання і виконання замовлень на товари складного асортименту.
	Ресторанне обслуговування	- організація громадського харчування; - обслуговування масових заходів (весіль, днів народження тощо).
	Побутові	- пошиття і ремонт взуття, одягу тощо; - ремонт побутової техніки.
	Медичні	- Профілактика захворювань; - надання медичної допомоги; - санаторно-курортне лікування.
	Освітні	- надання певних знань, навичок і вмій для їх подальшого використання в професійній діяльності; - дошкільне виховання.

*Джерело: запропоновано автором

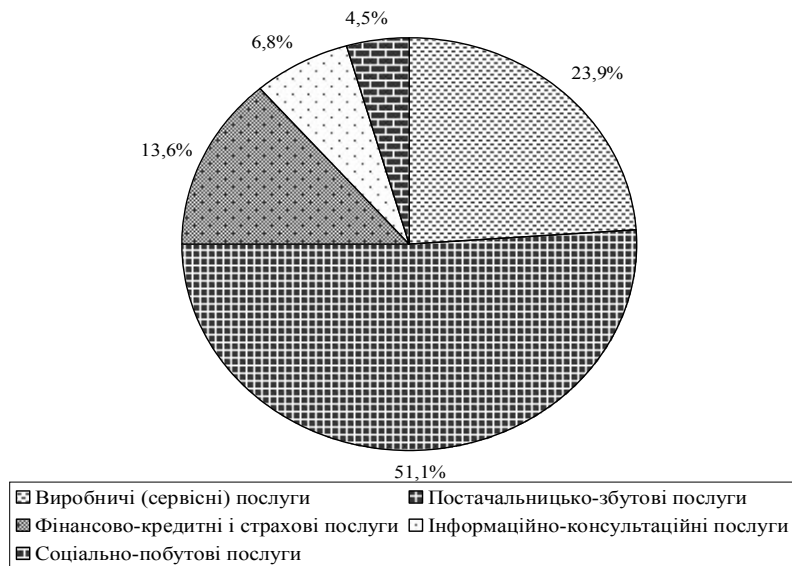

Рис. 1. Структура попиту особистих підсобних господарств населення Львівщини на обслуговуючі послуги*

*Джерело: Власне дослідження

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг : навчальний посібник / О. Б. Моргулець – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.

2. Економічний словник-довідник [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://subject.com.ua/economic/dict/623.html>

3. Економічна енциклопедія [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://enbv.narod.ru/text/Econom/encyclo/index.html>

4. Третя українських овочей не доходить до потребителя [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://gipoteza.net/news/7573-treti-ukrainskih-ovoshei-ne-dohodit-do-potrebitelya>